

ΒΥΤΙΝΙΩΤΙΚΕΣ ΑΠΟΚΡΙΕΣ

Οι Αποκριές είναι πανελλήνιες γιορτές, που αρχίζουν την Κυριακή του Τελώνου και Φαρισαίου και ολοκληρώνονται την Κυριακή της Τυρινής και την Καθαρά Δευτέρα. Οι ρίζες τους δύσκολα προσδιορίζονται αλλά ανάγονται τον 7^ο μ.Χ. στο Βυζάντιο με λαϊκά τολμηρά τραγούδια και διάφορα «δρώμενα», τα οποία όμως δεν είχαν μεγάλη επέκταση, επειδή παρενέβη η εκκλησία, η οποία και εμπόδισε τη διάδοσή τους. Συναντώνται πιο οργανωμένα το ΙΔ αιώνα στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Ιταλία και τη Γερμανία και έκτοτε γιορτάζονται και επεκτείνονται σε όλες τις χώρες και στην Ελλάδα. Εξάλλου η λέξη Καρναβάλι έχει λατινική ρίζα (*carne levamen*) και σημαίνει κατανάλωση κρέατος.

Οργανοπαίκτες και φουστανελάδες γιορτάζουν στην πλατεία της Βυτίνας την Καθ. Δευτέρα του 1925

Ο πατέρας όμως της Ελληνικής λαογραφίας Ν. Πολίτης βρίσκει στις αποκριάτικες γιορτές παλαιά κατάλοιπα των εορτών της ανοίξεως, που συνδέονταν με την Διονυσιακή λατρεία και πολλά από τα «δρώμενα» έχουν σχέση με την αναγέννηση της. Συνεχίζονται στις Ρωμαϊκές γιορτές των Σατουρναλίων και των Λουπερκαλίων το περιεχόμενο των οποίων πέρασε μέσα από τις σημερινές αποκριές.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στον Ελλαδικό χώρο οι αποκριάτικες τελετές είχαν περισσότερο θρησκευτικό χαρακτήρα και λιγότερο ψυχαγωγικό και συνδέονταν στενά με την περίοδο της νηστείας, που άρχιζε. Πιο οργανωμένη μορφή στο πανελλήνιο άρχισαν να παίρνουν με την εμφάνιση του νέου Ελληνικού κράτους το 1830. Τότε πολλές Ευρωπαϊκές αποκριάτικες συνήθειες ήλθαν στη χώρα μας, προσαρμόστηκαν σε Ελληνικές συνήθειες και πήραν οργανωμένη μορφή, αφού αναμείχθηκαν με τοπικά έθιμα.

Η Βυτίνα δεν αποτέλεσε εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα και αποκριάτικα έθιμα περιγράφονται μέσα από την προφορική παράδοση από το 1840 και μετά. Η Βυτινιώτικη αποκριά διακρίνεται σε τρεις βασικές περιόδους. Η πρώτη

μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα, η δεύτερη τα πρώτα εξήντα χρόνια του 20^{ου} αιώνα και η τρίτη τα πενήντα τελευταία χρόνια.

Κατά την πρώτη περίοδο τις πληροφορίες παίρνουμε από την προφορική παράδοση. Υπήρχε στενή σχέση θρησκευτικών και ψυχαγωγικών «δρωμένων» και ο νηστεία επηρέαζε τον τρόπο διασκέδασης. Εξάλλου και οι καιρικές συνθήκες της ορεινής περιοχής καθόριζαν και τους χώρους, αφού πολλές φορές οι πρώιμες αποκρίες είχαν δυσμενείς καιρικές συνθήκες και οι εκδηλώσεις γίνονταν σε κλειστούς χώρους και επομένως περιορισμένους και όχι σε ανοικτούς. Η διασκέδαση στηριζόταν περισσότερο σε τοπικά έθιμα και δημοτικούς χορούς και λιγότερο σε καρναβαλικές μεταμφιέσεις. Οι προσωπικότητες της Βυτίνας, που τότε ήταν Δήμος, είχαν την πρώτη θέση. Οι εκάστοτε δήμαρχοι Λαμπρινόπουλοι ή Θεοφιλόπουλοι, διότι αυτοί μονοπωλούσαν το δημαρχιακό αξίωμα από το 1841 έως το 1900, πρωτοστατούσαν στα γλέντια με τη συμμετοχή των κατοίκων της Βυτίνας αλλά και των γύρω χωριών. Επίσημος χώρος, εάν το επέτρεπαν οι καιρικές συνθήκες η πλατεία όπου συμμετείχαν και γυναίκες ντυμένες με τοπικές επίσημες ενδυμασίες, ενώ οι περισσότεροι άνδρες ήταν ντυμένοι με φουστανέλα. Εάν ο καιρός ήταν άσχημος τότε τα γλέντια γίνονταν σε ταβέρνες ή σπίτια.

Τη δεύτερη περίοδο, τα πρώτα εξήντα χρόνια του εικοστού αιώνα μέχρι το 1960, οι πληροφορίες είναι περισσότερες και όχι μόνο προφορικές αλλά στηρίζονται και σε φωτογραφικό υλικό. Σιγά - σιγά «εισάγονται» στη Βυτίνα και καρναβαλικά έθιμα. Αρχίζουν οι πρώτες μεταμφιέσεις, οι γνωστές «μπούλες» και παίζονται αυτοσχέδια αστεία «σκέτς» από εύθυμους και χαρισματικούς «τύπους» της Βυτίνας, που έκτοτε συνδέθηκαν με τους μικρούς ρόλους, που έπαιζαν τις πρώτες και ιδιαίτερα τις δεύτερες αποκρίες. Αναφέρουμε μερικούς αποκριατικούς ρόλους όπως του πατέρα της νύφης στην αναπαράσταση του χωριάτικου γάμου (Νικολάρας), του γιατρού (Πετεινός), της άρρωστης γυναίκας (Γρ. Χαραλαμπόπουλος). Σιγά - σιγά τα αποκριατικά έθιμα της Βυτίνας και ιδιαίτερα το διάστημα του μεσοπολέμου έπαιρναν και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αφού η Βυτίνα λόγω της τουριστικής επικοινωνίας της δεχόταν επιρροές και από έξω. Έτσι τη δεκαετία του 1930 οργανώνονται αποκριατικοί χοροί με τοπικό χαρακτήρα και η διασκέδαση είναι πιο οργανωμένη. Όλα όμως αυτά δεν αλλοιώνουν το τοπικό χρώμα, το οποίο εκδηλώνεται παντού στις συναντήσεις, στους χορούς, στις διασκεδάσεις στο φαγοπότι, που είχαν Βυτινιώτικο χαρακτήρα. Ο πόλεμος και η κατοχή διακόπτει το αποκριατικό χρώμα της Βυτίνας και μετά την απελευθέρωση χρειάζονται κάποια χρόνια για να ξεχαστούν οι κακουχίες και οι ταλαιπωρίες του παρελθόντος. Τις δεκαετίες του πενήντα και του εξήντα οι αποκριατικές εκδηλώσεις επαναλαμβάνονται με τη διασκέδαση να κορυφώνεται τις δύο Κυριακές των απόκρεω και την Καθαρά Δευτέρα.

Αποκριές του 1939

Την Τρίτη περίοδο, που είναι και η σύγχρονη, η Βυτίνα γιορτάζει τις αποκριές όλο και πιο οργανωμένα. Στις εκδηλώσεις μετέχει όλο και περισσότερος κόσμος ντόπιος και ξένος αφού το τριήμερο της αποκριάς η Βυτίνα «πλημμυρίζει». Στις εκδηλώσεις πρωτοστατεί η Κοινότητα και τελευταία ο Δήμος αλλά και τοπικοί σύλλογοι, που δίνουν του λεγόμενους «αποκριάτικους χορούς» και ο ψυχαγωγικός χαρακτήρας της αποκριάς υλοποιείται. Την τελευταία δε δεκαετία οι εκδηλώσεις τις Κυριακές της αποκριάς είναι περισσότερες και εντονότερες με μεγαλύτερο πλήθος ντόπιων να συμμετέχει.

Όμως ό,τι μορφές και αν παίρνουν οι αποκριάτικες εκδηλώσεις εξακολουθούν να διατηρούν το Βυτινιώτικο χαρακτήρα προσαρμοσμένο στη σύγχρονη μορφή ζωής. Μπορεί να μην «σφάζουν» χοιρινά στις αυλές των Βυτινιώτικων σπιτιών αλλά την Τσικνοπέμπτη ψήνουν τις χοιρινές μπριζόλες. Οι παλιές νοικοκυρές εξακολουθούν να φτιάχνουν δίπλες και γαλατόπιτα και κάποια παλιά Βυτινιώτισσα μου εκμυστηρεύτηκε ότι φέτος έφτιαξε και «πλαστά μακαρόνια» για το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής. Πέρσι σε Βυτινιώτικο σπίτι όπου όλοι μαζί κάναμε αποκριές «ψήσαμε» και αυγά στο τζάκι κατά το έθιμο. Εξακολουθούν να «ντύνονται» και να πηγαίνουν από σπίτι σε σπίτι και εξακολουθούν να φυλάνε με θρησκευτική ευλάβεια την νηστεία της «Καθαράς Δευτέρας»

Και εφέτος η Βυτίνα έχει αρχίσει να εορτάζει τις αποκριές. Ο διάκοσμος είναι φαντασμαγορικός. Οι ταβέρνες, τα ξενοδοχεία, τα καταστήματα έχουν κάτι που θυμίζει αποκριές. Εμπορευματοποιημένο μεν εορταστικό δε. Οι επισκέπτες θα έλθουν πάλι και θα θέλουν να δουν και κάτι ντόπιο και γνήσιο. Ας τους το προσφέρουμε μαζί με την πατροπαράδοτη φιλοξενία μας. Αλλά ας θυμηθούμε και εκείνους τους παλιούς που γιόρταζαν με λιγότερα μέσα και, με πιο άδειες τσέπες αλλά πιο αυθόρμητα και γνήσια. Εξάλλου οι αποκριές είναι μια ευκαιρία να δώσουμε χρώμα στην σύγχρονη αγχωτική εποχή μας, να επικοινωνήσουμε με τους γνωστούς μας και να περάσουμε λίγες ευχάριστες μέρες στον όμορφο τόπο μας.

Ο «νοσταλγός»